

Słowo wstępne

W kolejnym tomie serii wydawniczej „Folia historica” prezentujemy zbiór 12 artykułów, które są rezultatem studiów młodych badaczy z Uniwersytetu Łódzkiego i Uniwersytetu Wrocławskiego. Przedstawiają oni wyniki swoich ostatnich badań. Zwraca uwagę fakt, że aż pięć spośród przygotowanych przez nich tekstów poświęconych zostało dziejom powszechnym, trzy podejmują problematykę styku pomiędzy historią Polski a historią powszechną, a jedynie cztery uznać można za prace z zakresu dziejów ojczystych. Autorzy poszczególnych opracowań poruszają się w przestrzeni czasowej od XV do końca XX w. Należy przy tym podkreślić, że podejmują oni z reguły zagadnienia nieznane, dotychczas słabo zbadane i nie posiadające odzwierciedlenia w historiografii polskiej. Można więc śmiało wyrazić nadzieję, że studia te stanowią zapowiedź przygotowania w przyszłości szerszych opracowań monograficznych.

Całość prezentowanego tomu ma układ chronologiczny. Najodleglejszych czasowo problemów dotyczy artykuł ANNY JANICKIEJ, poświęcony diejom kościoła i klasztoru bernardynów w Radomiu. Przedstawiając funkcjonowanie obu obiektów sakralnych w przedziale czasowym od XV do XVIII w., autorka podejmuje modne ostatnio, zwłaszcza wśród historyków sztuki, zagadnienie społecznego oddziaływania szeroko pojętych publicznych obiektów architektonicznych. Zgodzić się też trzeba z wyeksponowaną w tytule tego artykułu konstatacją, iż kościół i klasztor bernardynów w Radomiu rzeczywiście były w owym okresie ważnym miejscem działalności społecznej i stałym elementem krajobrazu miejskiego.

Źródłowy artykuł SEBASTIANA ADAMKIEWICZA, w którym autor zajął się podróżą Mikołaja Sienickiego po terytorium Korony w pierwszych miesiącach bezkrólewia po śmierci Zygmunta Augusta (lipiec–październik 1572 r.) jest bez wątpienia cennym przyczynkiem do dziejów politycznych Rzeczypospolitej w początkach ósmego dziesięciolecia XVI w. Autor bardzo gruntownie i solidnie zarazem przedstawił działalność jednego z czołowych działaczy ruchu średnioszlacheckiego w trudnym dla państwa okresie początków Wielkiego Bezkrólewia.

DOROTA KICIŃSKA przygotowała wysoce interesujący z racji podjętego tematu tekst o problemie ślubu i zdrady jako elementów obyczajowości mieszczan angielskich drugiej połowy XVII w. Swoje rozważania oparła autorka

głównie na *Dzienniku* Samuela Pepysa, ale wykorzystała też najnowszą literaturę anglosaską oraz teksty dostępne na stronach internetowych. W rezultacie powstało interesujące i barwne opracowanie, które powinno zainteresować wszystkich czytelników prezentowanego tomu.

JERZY JÓZEF GŁOWACKI w źródłowym i bardzo solidnym pod względem warsztatowym artykule podjął problem manifestowania religijności przez konfederatów barskich. Jest to z pewnością kwestia trudna i mocno dyskutowana w dotychczasowej historiografii. Autor wywiązał się jednak ze swojego zadania badawczego bez zarzutu, aczkolwiek swoją narrację skoncentrował głównie, co zrozumiałe, na dających się uchwycić źródłowo przejawach religijności manifestowanej na zewnątrz.

MAŁGORZATA KARKOCHA zajęła się z kolei przybliżeniem przebiegu procesu i egzekucji króla Francji (w latach 1789–1792 króla Francuzów) Ludwika XVI na podstawie niewykorzystywanych dotąd szerzej relacji prasowych z lat 1792–1793. Jej informatorami byli wydawcy i dziennikarze prasy warszawskiej ukazującej się w owym okresie w stolicy Rzeczypospolitej. Warto w tym miejscu zaznaczyć, że proces Ludwika XVI zbiegł się w czasie z rządami Targowicy, sejmem grodzieńskim i drugim rozbiorem. Burzliwe wydarzenia polityczne rozgrywające się wówczas na terenie Rzeczypospolitej nie miały jednak większego wpływu na funkcjonowanie ówczesnych periodyków. Podobnie jak w okresie poprzednim, większość gazet zamieszczała dosłowne przedruki artykułów z prasy zachodnioeuropejskiej. Z tego właśnie powodu doniesienia gazeciarzy warszawskich o procesie i egzekucji Ludwika XVI były bardzo szczegółowe, ale pozbawione wszelkiego komentarza i jakiegokolwiek emocji.

Obszerny artykuł RENATY OSIEWAŁY poświęcony został społecznym, politycznym i własnościowym uwarunkowaniom funkcjonowania Biblioteki Kórnickiej w XIX i XX w.

TOMASZ HELBIK podjął się natomiast niełatwego zadania przedstawienia polityki zagranicznej Napoleona III widzianej przez pryzmat ocen dokonywanych przez historyków polskich. Artykuł ten napisany został z perspektywy historyka historiografii, a jego autor w sposób klarowny i rzeczowy dokonał analizy problemów, przed jakimi stała dyplomacja francuska w okresie Drugiego Cesarstwa.

Istotnym przyczynkiem do dziejów powszechnych przełomu XIX i XX w. jest artykuł PRZEMYSŁAWA PIOTRA DAMSKIEGO, który stara się udzielić odpowiedzi na pytanie, jakie konsekwencje dla stosunków brytyjsko-burskich w pierwszych miesiącach 1896 r. miał tzw. „rajd Jamesona”, czyli inspirowana przez Cecila Rhodesa próba wywołania rewolty w Transwalu i obalenia burskiego rządu Paula Krugera. Oparty na rozległej literaturze przedmiotu, a także na źródłach archiwalnych, artykuł ten powinien zainteresować wszystkich czytelników. Autor w sposób przekonujący wykazał bowiem, że zakończony klęską „rajd Jamesona” (niespełna 500-osobowy oddział brytyjski został zmu-

szony do kapitulacji w cztery dni po przekroczeniu granicy) był ważnym wydarzeniem w stosunkach brytyjsko-burskich w kontekście skomplikowanej sytuacji na terenie Afryki Południowej.

EDYTA OLEJNIK jest z kolei autorką interesującego studium o poczynaniach dyplomacji francuskiej w okresie konfliktu z Wielką Brytanią o Faszodę w latach 1898–1899. Ministrem spraw zagranicznych III Republiki był wówczas Theophile Delcassé i on też stanowi zasadniczy punkt odniesienia dla rozważań autorki. Swoje wywody osadziła ona jednak na szerszym tle rywalizacji kolonialnej pomiędzy Francją a Wielką Brytanią. Apogeum tej rywalizacji, a jednocześnie punkt zwrotny w stosunkach pomiędzy Londynem a Paryżem stanowił słynny incydent w Faszodzie. Wymusił on zmianę polityki zagranicznej obu mocarstw, a podpisanie ostatecznej ugody w sprawie rozgraniczenia posiadłości w Afryce otworzyło drogę do przyszłego porozumienia politycznego między nimi (Entente Cordiale).

MAGDALENA SOCHALA przedstawiła w swoim artykule w sposób niezwykle drobiazgowy działalność Polsko-Amerykańskiego Komitetu Pomocy Dzieciom w latach 1919–1922. I chociaż sprawa ta była już przedmiotem badań innych historyków, to autorce udało się uzupełnić wiedzę na ten temat o kilka mało znanych dotąd faktów.

Artykuł JUSTYNY PIĄTEK poświęcony został odsłonięciu kulis decyzji rządu Stanleeya Baldwina o zerwaniu stosunków dyplomatycznych ze Związkiem Sowieckim w dniu 24 maja 1927 r. Jest on istotnym przyczynkiem do dziejów stosunków międzynarodowych w okresie pomiędzy obu wielkimi wojnami. Opracowanie to oparte zostało na solidnie wykorzystanej literaturze przedmiotu i niedawno udostępnionych archiwaliach. Autorka wykazała się sporą wiedzą merytoryczną. W tekście swojej narracji nie unika też tak skomplikowanych problemów, jak praca wywiadowcza brytyjskich i sowieckich służb specjalnych.

MARLENA GMUR jest autorką zamykającego tom artykułu, w którym omawia złożony problem bojkotu Igrzysk Olimpijskich w Moskwie i Los Angeles widziany przez pryzmat tekstów publicystycznych zamieszczanych na łamach tygodnika „Sportowiec”. Autorka zwróciła uwagę na ścisłe związki sportu i kultury masowej z polityką. Podała wiele istotnych faktów i przekonująco wykazała, że polskie czynniki oficjalne wykorzystywały łamy tygodnika dla uzasadnienia własnych decyzji politycznych i zdyskredytowania analogicznych decyzji państw zachodnich. Jest to istotny wkład autorki do badań nad dziejami najnowszymi.

Jako redaktor tomu pozwalam sobie wyrazić przekonanie, że zainteresowani historią sześciu ostatnich stuleci znajdą tu dla siebie oryginalne i ciekawe materiały. Niech więc ta skrótkowa z konieczności prezentacja wielowątkowej i różnorodnej zawartości tomu stanie się skuteczną zachętą do przestudiowania go w całości.

ZBIGNIEW ANUSIK